

Інформаційний бюлетень №3

(Серія «Соціальна взаємодія»)

«Не сліпий, а незрячий»

(до Міжнародного дня незрячих)

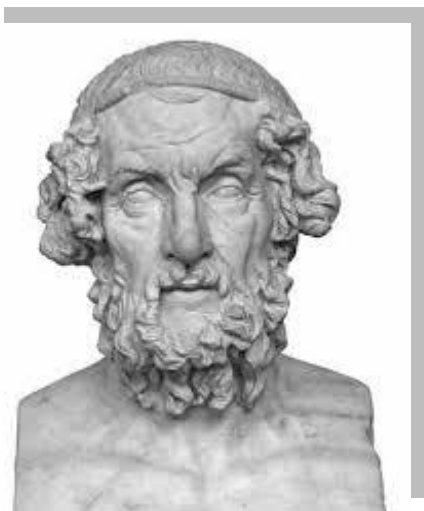
Інвалідність – зовсім не вирок. Про це знають тисячі неймовірних людей. Попри певні негаразди зі здоров'ям, вони досягають нечуваного успіху. До Дня незрячих ми підготували для вас розповіді про людей з вадами зору, для яких це лише незручність, але не перешкода втілювати мрії!

Давайте розпочнемо з самого дня, чому його відзначають саме 13 листопада? Все дуже просто, у цей день (1745 року) народився педагог, завдяки якому відкрилися декілька шкіл і підприємств для незрячих. Йдеться про Валентина Гаюї. До нього незрячі люди не могли отримати освіти. Саме він розробив спеціальний шрифт для незрячих – унціал. Він же й видав перші книги для незрячих.

Пізніше Всесвітня організація охорони здоров'я вирішила відзначати Міжнародний день незрячих саме у день народження Гаюї. Адже його вклад важко переоцінити!

Перейдемо власне до відомих незрячих.

Гомер

Почнемо з найдавніших відомих сліпців. А точніше – з Гомера. Він жив у VIII столітті до нашої ери, тож про його життя відомо мінімально. Точних відомостей про незрячість Гомера немає, однак в той час співаки, віщунки, філософи часто були незрячими.

Вважається, що співець Демодок в «Одіссей» – це і є сам Гомер. Точніше – його літературне втілення.

Луї Брайль

Ви, звісно ж, чули про шрифт Брайля (шрифт для незрячих)? Саме завдяки Луї зараз незрячі люди можуть читати. Зауважимо, що сам Брайль в дитинстві отримав травму, яка призвела до сліпоты.

Він навчався у звичайній школі, але був дуже здібним. Будучи підлітком, він отримав стипендію для сліпих дітей. Хлопець почав досліджувати систему тиснених символів, яку використовували військові для передачі інформації у темряві.

У 20 років Брайль розробив абетку для незрячих, яку зараз використовують по всьому світу!

Вважається, що співець Демодок в «Одіссеї» – це і є сам Гомер. Точніше – його літературне втілення.

Джозеф Пулітцер

Ви мабуть чули про найпрестижнішу премію у галузі журналістики – пулітцерівську? Видавець, журналіст, родоначальник жанру «жовтої преси» та власне засновник престижної премії Джозеф Пулітцер, був незрячим.

Щоправда, не від народження. Журналіст втрачав зір поступово. Він придбав газету New York World і значно підвищив її тираж. Але за кілька років успішної роботи він практично осліп... Тож мусив відмовитися від посади головного редактора. З посади він пішов, але попри проблеми зі здоров'ям, залишався небайдужим до суспільного життя, розкриття соціальної несправедливості.

Андреа Бочеллі

Італійського співака знає і любить весь світ

Він продав понад 70 мільйонів альбомів у світі. Йдеться про італійського виконавця класичної та популярної музики Андреа Бочеллі.

З дитинства він незрячий. Народився Андреа з вродженою глаукомою, але до 12 років мав зір. Однак під час гри у футбол отримав травму голови, яка позбавила хлопчика зору... Попри це він закінчив юридичний факультет. Але це виявилось не його справою.

Він виступав в барах і на вечірках, це стало його хобі. Однак такий талант важко було не помітити і вже невдовзі йому запропонували контракт на запис музики.

Зараз його ім'я відоме у всьому світі, він співав для Папи Римського, а також працював з Лучано Паваротті.

Хелен Келлер

В успіх цієї жінки взагалі важко повірити! Адже вона була не лише незрячою, але й глухою. Однак, це не завадило їй стати письменницею, громадською діячкою та викладачкою.

Дівчинці було трохи більше року, коли після хвороби вона втратила і зір, і слух. Це стало викликом для Хелен і її родини. Однак вона досягала значного успіху у навчанні. Дівчинка не лише вмiла читати (за допомогою шрифту Брайля), але й грати музику!

Корисна інфо-пам'ятка

В Україні проживає понад 70 тисяч незрячих (у Києві приблизно 4 тисячі), хоча точна кількість невідома.

Більшість незрячих користується звичайними смартфонами та комп'ютерами, але їх пристрої «читають вголос» усе, що є на екрані.

На вході у метро можна почути регулярне цокання. Це маячок, який допомагає незрячим зрозуміти куди заходити. А ще незрячих людей повинні обов'язково повинні супроводжувати працівники метрополітену до вагона.

Деякі світлофори також видають схожий звук. Це допомагає незрячим розуміти переходити дорогу чи ні.

Основи

Порушення зору буває різним. Люди можуть погано бачити, або ж не бачити зовсім. Більшість людей з порушенням зору можуть бачити контури предметів та відрізняти світло й тінь. Загалом, близько 10%, решта мають залишковий зір. Деякі можуть розрізняти світло і тінь, колір і контури предметів.

- ✚ підійшовши до незрячого, дай зрозуміти, що звертаєшся саме до нього (наприклад доторкнувшись до ліктя чи плеча).*
- ✚ не усім зрячим потрібна допомога, але завжди краще запропонувати.*
- ✚ не ображайся, якщо почуєш відмову на свою пропозицію допомогти, адже багато хто любить бути самостійним та незалежним.*

Твоя допомога найчастіше потрібна щоб

- ✓ Дізнатись номер наземного транспорту на зупинці
- ✓ Дізнатись в транспорті яка зупинка наступна
- ✓ Перейти через дорогу

Найпоширеніші помилки

! Зненацька хапати незрячу людину чи тягнути, куди ти думаєш їй потрібно

! Перестрибувати тростинку незрячого в натовпі

! Боятися відповісти, якщо незрячий поряд

- ✚ *Не соромтеся запропонувати незрячому допомогу. Доторкніться до руки й запитайте: «Вам допомогти?». Якщо вашу допомогу прийняли, попросіть людину взяти вас під руку і йдіть на пів кроку попереду. Не потрібно хапати її за руку і тягнути за собою. Попереджайте людину про перешкоди: сходи, калюжі або ями. Розповідайте про те, що вас оточує і що відбувається навколо. Якщо допомога не потрібна, не ображайтеся. Можливо, цю ділянку шляху людина знає добре і їй не потрібна ваша допомога, це може тільки зашкодити її орієнтації в просторі.*
- ✚ *Завжди звертайтеся безпосередньо до людини, називаючи ім'я, навіть якщо вона вас не бачить, а також називайте всіх присутніх у кімнаті під час розмови. Якщо під час розмови ви відходите, попередьте людину про це.*
- ✚ *Цілком нормально вживати слово «дивитися». Для незрячої людини це означає «дивитися руками», тобто відчувати.*
- ✚ *Не треба намагатися силоміць посадити людину, підштовхуючи до стільця. Запропонуйте сісти, опишіть, де в кімнаті стоїть стілець, а потім покладіть її руку на спинку стільця.*
- ✚ *За столом треба запропонувати безпечне місце, щоб незряча людина не перекинула чайник з окропом, посуд або вазу з квітами. Якщо ви обідаєте разом, розповідайте про те, яку приносять їжу, де її поставили і що є в тарілці. Це допоможе людині самій знайти потрібну страву. Також не варто нічого класти на чужу тарілку, не попередивши про свій намір.*
- ✚ *Якщо ви працюєте з незрячою людиною і маєте передати їй інформацію, з'ясуйте, в якій формі людина хоче її отримати: шрифт Брайля, великий шрифт, аудіо. Якщо у вас немає змоги подати інформацію в потрібному форматі, віддайте її в тому вигляді, в якому вона є, це краще, ніж нічого. Коли незряча людина повинна підписати документ, прочитайте його обов'язково повністю. Інвалідність не звільняє людину від відповідальності, обумовленої документом.*

- ✚ *Стежте, щоб двері, віконні рами, дверцята меблів були зачинені й не завдали шкоди людині під час пересування. Звертайте увагу на наявність предметів, що б'ються.*
- ✚ *Не забирайте без попередження білу тростину, за допомогою якої люди з порушеннями зору орієнтуються у просторі.*
- ✚ *Спілкуйтесь з людиною, яка має порушення зору так, як ви спілкуєтесь зі знайомими. Основні принципи спілкування між людьми – повага і доброзичливість. Якщо ви зустрінете на своєму шляху людину з порушеннями зору, пам'ятайте, що це така сама людина, як і ви, з тими ж почуттями, думками, турботами.*
- ✚ *Людині з порушенням зору важко самотійно пересуватися у сильний вітер, дощову погоду, по території, що вкрита снігом; в умовах великого шуму (якщо голосно на підприємстві працюють двигуни або на майданчику поряд голосно грають діти тощо). Тому, якщо ви бачите людину, яка за цих умов рухається у вашому напрямку – запропонуйте їй допомогу.*

Як ви можете допомогти

Проаналізуйте простір довкола. Наскільки він зручний для людей з інвалідністю? Можливо є щось, на що ти можеш вплинути?

*Завантажити додаток **Be My Eyes** – через Google Play, завдяки якому кожен може допомогти «побачити» чи знайти через відео дзвінок.*

Якщо у вашому під'їзді в ліфті немає тактильних позначок біля кнопок, розмістіть тактильні наклейки.

Як правильно говорити?

Невірно

- Інвалід, людина з обмеженими можливостями*
- Сліпий, глухий*
- Людина з вадами зору, слуху*
- Даун, аутист*
- Візочник, людина на інвалідному візку*

Вірно

- Людина з інвалідністю*
- Незрячий, нечуючий*
- Людина з порушенням зору, слуху*
- Людина з синдромом Дауна, з аутизмом*
- Людина, що пересувається на кріслі колісному*

Базова інформація про незрячих

У світі 39 млн незрячих

Щороку ця кількість збільшується. В Україні точної статистики немає, за різними оцінками це приблизно 100 тисяч людей.

Шрифт Брайля

Це рельєфний шрифт (не мова!). З його допомогою незрячі можуть писати та читати. В основі – комбінація з 6 випуклих крапочок.

Темні окуляри

Не всі незрячі носять окуляри, але часто вони роблять це саме з метою захисту очей (наприклад від гілок на вулиці).

Біла Тростинка

Біла тростинка допомагає орієнтуватись в місті та знаходити перешкоди.

У місті є безліч перешкод для незрячих:

Машини на тротуарах

Вони заважають вільно проходити. Їх складно оминати, якщо залишається вузький прохід чи, наприклад, довкола калюжі.

Напівсфери, клумби

Їх можна не помітити за допомогою тростини і добряче перечепитися.

Відкриті люки, ями, провалля

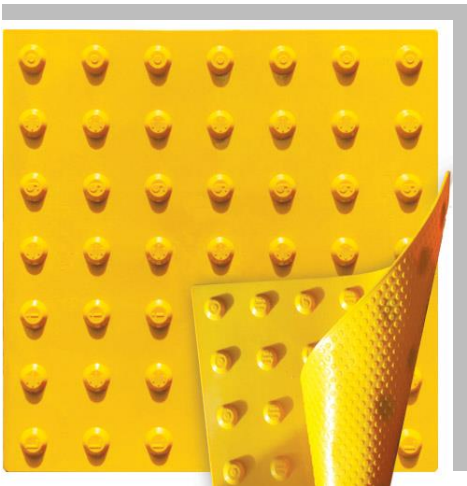
Це дуже небезпечно для всіх людей, тому потрібно негайно повідомляти у відповідні служби

Натомість!

Озвучені світлофори

Допомагають незрячим зрозуміти, чи можна переходити дорогу та зробити це без супроводжуючих.

Тактильна плитка

Допомагає не збиватися зі шляху, йти прямо та розуміти, коли потрібно повертати.

Поширені питання

Як незрячі користуються грошима?

Найзручніше, звісно, розраховуватись безготівково, але незрячі використовують й паперові гроші.

Гроші розкладають у різних відділах гаманця і так орієнтуються, яка сума та де лежить. Також можна скористатись спеціальним додатком, який при наведенні камери телефону на купюру озвучить її номінал.

Чи бачать незрячі сні?

Люди, які втратили зір після народження, бачать сні з кольорами та картинкою, оскільки пам'ятають візуальні образи. Багато наших гідів бачать уві сні рідних, такими, як їх запам'ятали.

Незрячі з народження люди також бачать сні, проте без зображень. Найчастіше вони можуть відчувати запах, смак, дотик та звуки. Інколи вони відчують страх, пов'язаний із складнощами, які можуть траплятись у повсякденному житті. Іншими словами, сні незрячих з народження людей головним чином базуються на емоціях та відчуттях, в той час, як сні людей, які втратили зір після народження, базуються і на візуальній складовій.

Яка ситуація з собаками-поводирями в Україні та світі?

Незрячих людей інколи супроводжують спеціально навчені для цього тварини. Частіше всього це собаки-поводирі, але бувають і цікаві винятки, як от поні (якщо у людини алергія на песиків). Перші школи для навчання собак-поводирів створили ще після Першої світової війни в Німеччині. В Україні, на жаль, ще досі немає таких шкіл.

Чи завжди незрячі бачать лише темряву?

Ні, майже ніхто не бачить повну темряву. Частіше це сірий туман, до того ж у частини є світлочуттєвість - здатність розрізнити світло та темряву. Незрячою вважається не лише та людина, яка нічого не бачить, а й та, що бачить дуже розмито або ж з обмеженим кутом зору.

Чи всі незрячі знають шрифт Брайля?

Насправді, ні. Більшість людей, які не бачать з народження або дитинства, знають шрифт Брайля, адже використовують його у школі. Проте багато людей, які втрачають зір в дорослому віці, так і не вивчають шрифт Брайля. Як через те, що цьому складніше навчитись (але можливо!), так і через те, що друкується не так багато літератури для дорослих. А без практики така навичка швидко втрачається.

Аудіокниги не кращі за книги Брайлем. Просто, на жаль, немає нової літератури, надрукованої цим шрифтом. Якщо дитячі книжки ще можна знайти, то інші – майже неможливо. Це не проблема, це – катастрофа.

Ким можуть працювати незрячі?

Будь-ким, як і усі інші. Є незрячі-масажисти, юристи, журналісти, політики та повари. А з розвитком технологій усі сфери стали ще більш доступними.

Чи дійсно незрячі торкаються обличчя людей, з якими знайомляться?

Ні, в реальності зазвичай так ніхто не робить :-)

Чому незрячі носять чорні окуляри?

Головним чином для того, щоб захистити очі від пилу та гілок. Також іноді незрячі носять окуляри, щоб приховати певні візуальні дефекти очей.

Чи ходять незрячі на побачення та одружуються?

Звичайно ж, так! І знайомляться, і ходять на побачення, і одружуються, і народжують дітей.

Добрі справи

Сліпота вважається найтяжчою формою інвалідності, тож незрячим людям дуже важко інтегруватися в сучасне суспільство, самореалізуватися в ньому. Незрячий виживає лише тоді, коли опиняється серед зрячих людей.

У Києві в публічній бібліотеці імені Лесі Українки відкрили перший **читальний зал для людей із проблемами зору**, повідомляє «Укрінформ».

Бібліотека розташована у районі станції метро «Лук'янівська» на вулиці Тургеневській, 83-85.

У бібліотеці встановили спеціальне обладнання, яке допомагає людям із порушеннями зору прочитати потрібну книгу, зайти в інтернет, написати замітки і не залежати від інших людей.

У читальному залі є два типи обладнання: для людей з порушенням зору із можливістю читання збільшеного тексту та окремо для незрячих, із голосовим синтезатором і спеціальними навушниками.

У Києві з'явився перший **маршрут для людей з вадами зору**, який обладнано тактильною плиткою.

Маршрут завдовжки 200 метрів починається від метро «Кловська» і веде до культурного центру для незрячих. У Товаристві сліпих зазначили, що вже п'ять років просили реалізувати цей маршрут.

Раніше тактильною плиткою в Києві облаштовували лише пішохідні переходи і деякі станції метро, пише видання, водночас у Чернівцях, Дніпрі, Одесі, Івано-Франківську вже є по кілька спеціальних доріжок на вулицях для людей з вадами зору.

В Україні організували рух **«Так має бути»**, який має на меті залучити людей з інвалідністю у професійне й суспільне життя.

Проект працюватиме як платформа для співробітництва бізнесу, активістів спільноти людей з інвалідністю, міжнародних та неурядових організацій, зацікавлених у розвитку інклюзивного суспільства в Україні.

Проект **«Крокуємо інклюзією»**, де створюють «картини на дотик», запустили в Харківському художньому музеї.

Фінансову підтримку проекту надає Український культурний фонд. Фундація не вперше реалізує інклюзивні проекти у Харківському художньому музеї, чий фонд – понад 20 тисяч експонатів. Так, у 2018 році були створені для музею аудіогіди для

незрячих відвідувачів, і вони мали успіх. А у 2019 стартував черговий проєкт - створення аудіогідів для Харківського художнього музею, а також музею Григорія Сковороди та сільського Пархомівського музею, причому кількома мовами – українською, англійською, німецькою та французькою, який підтримав Український культурний фонд. Він же виділив грант у 500 тис. грн і започаткував новий інклюзивний проєкт: зробити рельєфні копії відомих картин з фонду Харківського художнього музею, щоб відвідувачі з порушенням зору могли «прочитати» їх на дотик»

Національний онлайн-кінотеатр SWEET.TV розпочав співпрацю з агенцією **«Доступне Кіно»**, що працює в межах громадської організації «Боротьба за права». Мета співпраці – щоб якісних, легальних, доступних для незрячих людей фільмів українською мовою ставало більше.

Тепер в онлайн-кінотеатрі SWEET.TV незрячі люди та люди з порушенням зору можуть переглянути кіно зі звукоописом: «Ціна правди», «Мої думки тихі», «Донбас», «Пригоди S Миколая», «Міф», «Забуті». Ці та інші фільми стали доступними за підтримки Українського культурного фонду, Дому Європи та фонду Здоров'я Майбутнього.

У Києві з'явилася інклюзивна **3D-модель** Софіївського собору. відкрили тривимірну конструкцію історико-архітектурної пам'ятки «Софійський собор» із рельєфними тактильними табличками для людей із вадами зору.

У межах проєкту **«Інклюзивний музей в Острозькому замку»** колекція закладу поповнилася тактильною моделлю копії міської печатки XVIII ст.

Зазначається, що тактильна копія експонату дасть змогу незрячим та людям із порушеннями зору відчувати історію на дотик та зробить доступнішою для людей з інвалідністю багату історико-культурну та мистецьку колекцію Острозького заповідника.

У Музеї Івана Георгія Пінзеля створюють виставку в межах проєкту **«Пінзель. Тактильна експозиція»**.

Скульптури, створені шляхом фотополімерного 3D-друку, доповнені супровідними матеріалами та анотаціями шрифтом Брайля, а також екскурсіями, розробленими для незрячих та слабозорих відвідувачів музею»

Коректна мова з тематики інвалідності в Україні лише формується. Коректними термінами ми можемо вважати ті, які

закріплені Конвенцією ООН «Про права осіб з інвалідністю». Це міжнародний стандарт, який є найбільш прийнятним на сьогодні, саме його можна брати за основу, пишучи чи говорячи про інвалідність, але тільки англійською мовою (Convention On The Right Of Persons With Disabilities), тому що переклад українською не є правильним.

Отже, треба уникати ярликів, медичних діагнозів, збірних і «художніх образів», не варто вдаватися до драматизації, жалю чи героїзації, описуючи життя людини з інвалідністю.

Говорячи про групу людей з певними порушеннями (зору, слуху, опорно-рухового апарату, ментальними чи сенсорними), слід пам'ятати, що кожного представника/представниці такої групи своє окреме життя, власний унікальний досвід, якого найчастіше може не бути в іншій людині з подібними порушеннями. Тому не варто спосіб життя, різні обставини та випадки однієї людини робити характерними для всієї групи.

Слова, які ми вживаємо, насправді мають дуже велике значення. Якщо вони не коректні, то можуть образати, сприяти формуванню і поглибленню негативних стереотипів, збільшувати ймовірність випадків дискримінації та інших порушень прав людини.

І найважливіше – треба пам'ятати, що кожна людина з інвалідністю – це така ж людина, як і без інвалідності.

В фонді нашої бібліотеки ви можете взяти наступні видання:

Воронков В. Сліпі дельфіни викидаються на берег / В. Воронков // Голос України. – 2022. – 10 верес. – С. 8

Не сліпий, а незрячий // Шкільна бібліотека. – 2021. – № 10. – С. 76-78

Незрячие // Знания и мир. – 2006. – №123. – С. 161-162

Книги, надруковані рельєфно-крапковим шрифтом Брайля:

Мурлева Ж.-К. Річка, що тече навспак. 1. Томек. : у 2-х ч. / Ж.-К. Мурлева. – Київ : ТОВ Фірма «Антологія». – 2021. – 125 с

Поліщук С. Явища природи : разом з сонечком читай, малюй та слухай музику зі звуками природи / С. Поліщук. – Київ : ТОВ Фірма «Антологія», 2020. – 63 с

Ролінг Дж. Поттер і таємна кімната : у 5-ти частинах. / Дж. Ролінг ; [пер. В. Морозов]. – Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2021. – 143 с

Старк У. Втікачі / У. Старк. – Київ : ТОВ Фірма «Антологія», 2021. – 123 с

Електронні ресурси

Конвенція про права осіб з інвалідністю : ратифіковано законом №1767-IV від 16.12.2009 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [сайт]. – Електрон. текст. дані. – [б. м.: б. в.]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text (дата звернення: 11.10.2022). – Назва з екрана.

Воронцова О. У Києві розпочалося створення туристичного маршруту для людей із вадами зору [Електронний ресурс] // О. Воронцова // Главком : [сайт]-Електрон. текст. дані. – Київ, 2021. – Режим доступу: <https://glavcom.ua/kyiv/news/u-kijevi-rozpochalosya-stvorenniya-turistichnogo-marshrutu-dlya-lyudey-iz-vadami-zoru-749596.html> (дата звернення: 5.10.2022). – Назва з екрана.

Євсєєв Г. 5 неймовірно успішних людей з порушенням зору [Електронний ресурс] / Г. Євсєєв // ВГО «Генерація успішної дії» : [сайт]. – Електрон. текст. дані. – [Б. м.], 2018. – Режим доступу: <http://gud.org.ua/5-nejmovirno-uspishnix-lyudej-z-porushenyami-zoru/> (дата звернення: 10.10.2022). – Назва з екрана.

Лівін М. Як називати людей з інвалідністю [Електронний ресурс] / М. Лівін // The Villade Україна : [сайт]. – Електрон. текст. дані. – Київ, 2017. – Режим доступу: <https://www.the-village.com.ua/village/city/asking-question/264595-yak-pravilno-nazivati-lyudey-z-invalidnistyu> (дата звернення: 20.10.2022). – Назва з екрана.

Серія «Соціальна взаємодія»

«Не сліпий, а незрячий»

Інформаційний бюлетень № 3

Укладач: Ольга Пошибайло

Редактор
Комп'ютерний набір
Комп'ютерна верстка
Відповідальна за випуск

Н. Фенько
О. Пошибайло
О. Якубовський
С. Сичова

Обласна бібліотека для юнацтва імені Олеся Гончара
36039, м. Полтава, вул. Олеся Гончара, 25 а
<http://libgonchar.org>
E-mail: pobugonchara@ukr.net